

Memoarski blok v počastitev 50. letnika revije *Tretji dan*

V Janezovem evangeliju je opisan pogovor v templju, med katerim Jezus izreče besede, ki jih prisotni interpretirajo kot trditev, da je Jezus dejansko videl Abrahama. Nato sledi zbadljivo, verjetno celo zlonamerno vprašanje: »Judje so mu tedaj rekli: „Še petdeset let nimaš in si videl Abrahama?“« Jezus naj bi namreč s stavkom »Vaš oče Abraham se je vzradostil, da bo videl moj dan; in videl ga je in se razveselil« (Jn 8,56) želel poudariti večnost Boga, sogovorniki pa so se odločili, da bodo izrečeno vzeli dobesedno. Starost 50 let je torej uporabljena kot mejnik, po katerem je človek res že star in torej posledično moder; tako star, da bi lahko celo srečal Abrahama.

Ali je revija *Tretji dan* ob svojem jubilejnem 50. letniku že dovolj modra in zrela, bodo presodili bralci. Dejstvo je namreč, da ima številka 50 tudi v Svetem pismu različne pomene. Vislice, ki jih je Hamán zgradil za svojega sovražnika Mordohaja, so bile visoke 50 komolcev (Est 5,14; 7,9); Hamánove načrte je preprečila Estera in na koncu je, ironično, Hamán sam visel na vislicah. Prva Mojzesova knjiga, Geneza, ki spada med pet najdaljših knjig v Svetem pismu, ima natanko 50 poglavij. Bog je Abrahamu obljubil, da če bo v Sodomi in Gomori našel le 50 pravičnih ljudi, ne bo uničil obeh mest (1 Mz 18,23-26). Število 50 poleg tega označuje prihod Svetega Duha na binkošti, simbolizira pa tudi osvoboditev ali osvoboditev od bremena: Bog je starodavnemu Izraelu zapovedal, da je treba vsako 50. leto na dan sprave razglasiti jubilej z zvokom trobente (3 Mz 25), zato so bili v jubilejnem letu vsi dolgovi poravnani v korist dolžnika, dediščina pa je bila vrnjena zakonitim lastnikom; tudi tisti,

ki so delali kot sužnji, da bi odplačali dolg, so dobili svobodo in se lahko vrnili domov k svojim družinam in zemlji.

Vse te odtenke lahko razberemo tudi v petdesetletni zgodovini revije *Tretji dan*. Kot entiteta, dovolj zrela za srečanje z Abrahamom, naj v prihodnje nadaljuje s prinašanjem modrosti v slovenski kulturni prostor. Kot dovolj izkušena naj na 50 komolcev visoke vislice odslej zlahka natika sovražnike, ki bi jo hoteli poškodovati, razdvojiti, uničiti. Z 51. letnikom naj za seboj pusti obdobje svoje geneze in se pogumno začne soočati s sprejemanjem Božjega načrta za *eksodus*, za načrtovanje izhoda slovenskega duhovne kulture iz suženjskih spon preteklosti, tako tistih zunaj kot tistih znotraj. Naj teh 50 letnikov revije pred Gospodarjem zgodovine obrodi sadove prizanesljivosti do slovenskega naroda in naj se zglasijo v prošnjo za še nadaljnjih 50 let pravičnikov.

Na poseben način pa naj pričujoči 50. letnik revije poosebi starozavezno zapoved o letu sprave. To v uvodnem reminiscenčnem bloku skušajo storiti skorajda vsi nekdanji glavni uredniki revije. V svojih prispevkih z današnjega zornega kota osvetljujejo vsak svoje obdobje, vsak svoj delež prehojene poti. Čeravno je iz nekaterih še vedno slutiti določena idejna in ideološka razhajanja, se v tovrstnem memoarskem gobelinu ob letu sprave kot različne niti pluralizma, ki ga ustvarja predobri Stvarnik, spletajo v skupno podobo hvaležnosti za preteklo pot.

Eden od nekdanjih urednikov je žal že pokojen, namreč Matjaž Puc (1946–2008), ki je vodil uredništvo *Biltena* v letih 1983–1986. Slovel je kot krasoslovec, speleolog, muzealec,

publicist, diplomat, ne nazadnje pa so ga mnogi poznali kot moža slikarke Veselke Šorli Puc. Poleg tega je napisal knjižico o Škocjanskih jamah in deloval v slovenski delegaciji v Parizu, ki je to slovensko jamo spravila pod okrilje organizacije UNESCO. Bolezen in smrt sta mu preprečili, da ni oddal svojega znanstvenega magisterija pri prof. Boštjanu Anku na Oddelku za varstvo naravne dediščine na Biotehnični fakulteti. Postal je prvi voditelj Verskega muzeja v Stični, zato je ob osamosvojitvi zavrnil mesto državnega sekretarja na Ministrstvu za kulturo. Pozneje je sprejel diplomatsko službo in bil prvi slovenski odpravnik poslov v Argentini, kjer je postavil na noge slovensko veleposlaništvo. Kasneje je bil polno pooblaščen mister na veleposlaništvu v Pragi. V tistem času je na praškem pokopališču odkril grob Matija Majarja Ziljskega. Svojo diplomatsko pot je sklenil v Teheranu. Čeprav je bil samo odpravnik poslov in ne veleposlanik, mu je bilo po njegovih lastnih besedah odprtih več vrat kot drugim ambasadorjem, saj so ga prepoznali kot vernega človeka, ki ne spada na »dekadentni Zahod«. Njegovo diplomatsko in krasoslovno delo je prekinil hitro napredujoči rak. Matjaža tega sicer ni vedel, a že po 2. sv. vojni ga je v Trnovem na skrivaj krstil Franc Saleški Finžgar. Mama, pisateljica Mira Mihelič, mu je to povedala, ko ji je pozneje v življenju razkril, da se namerava krstiti pri uršulinkah v Ljubljani. Svojo spreobrnitev je opisal v knjižici *Spreobrnjenje* (1981). Zatem je začel o svoji poti pričevati pri mnogih mladinskih in študentskih skupinah. Z ženo sta postala zelo navzoča v študentski krščanski skupnosti (MOŠ), tudi na vsakoletnih teoloških tečajih o sodobnih temah. Znamenito je bilo njegovo kontroveržno predavanje »Ali so mogoči misijoni med ateisti«, zaradi katerega zbornik eno leto ni mogel iziti. On je bil tisti, ki je v času svojega urednikovanja študentske revije *Bilten* predlagal velikonočno ime *Tretji dan*.

Poleg Pucovega žal – iz različnih razlogov – nismo mogli pridobiti tudi reminiscenčnih esejev Milana Knepa, Lenarta Riharja in Leona Jagodica. Toda bogat nabor ostalih urednikov,

vse od prvega, msgr. dr. Rudija Koncilija, dalje, sploh prvič omogoča temeljitejši pogled v zgodovinsko drobovje revije, v njen izjemen pomen za slovenski kulturni in duhovni prostor, v intelektualno vrvenje okrog nje, v različne odnose in poglede na stvarnost, v razvoj skozi teh 50 let. Blok sklepa pomembno, z dokumentacijo podkrepljeno pričevanje doc. dr. Sama Skralovnika, ki je najbolj zaslužen za to, da je revija *Tretji dan* po dobesedno treh letih neizhajanja zaradi nesrečnih okoliščin leta 2019, povezanih z ukinitvijo društva SKAM, ponovno vstala in nadaljuje s svojim poslanstvom.

Bilten študentskih verskih skupin je začel izhajati v okviru Medškofijskega odbora za študente (MOŠ). V svojem 14. letniku (1984) je revija spremenila ime in je odtlej poznana kot *Tretji dan*. Vse do leta 2009 so jo uradno izdajale Slovenske rimokatoliške škofije, v letih 2010–2019 jo je izdajalo Društvo SKAM (Skupnost katoliške mladine), od leta 2022 pa izhaja pod okriljem Teološke fakultete Univerze v Ljubljani.

V nadaljevanju so v kronološkem vrstnem redu navedeni glavni uredniki revije, pri čemer so bili nekateri izmed njih imenovani zgolj za odgovornega urednika:

1971–1983: Rudi Koncilja
 1983–1986: Matjaž Puc
 1986–1990: Lojze Peterle
 1990–1992: Marjana Lavrič
 1992–1994: Jože Kurinčič
 1994–1996: Matija Ogrin
 1997: Milan Knep
 1997–2000: Anton Jamnik
 2001: Ivo Kerže
 2001–2003: Igor Bahovec
 2004–2006: Andrej Marko Poznič
 2006–2011: Lenart Rihar
 2011–2017: Aleš Maver
 2017–2019: Leon Jagodic
 2022–: Jonas Miklavčič

Glavnim urednikom so v preteklosti seveda pomagali tudi številni pomočniki urednika

in člani uredništev. Skozi leta so se imena menjavala, v spodnjem pregledu navajamo zgolj leto, ko so se posamezni člani pridružili uredništvu. Prvič je uredništvo navedeno v kolofonu revije šele leta 1992, ko tam srečamo naslednja imena: Blaž Kočar, Andrej Bartol, Teodor Marjanovič, Branko Klun, Iztok Kržič, Vanja Kržan, Igor Senčar in Mateja Špendal. Leta 1993 se pridružijo še Boštjan Turk, Matija Ogrin in Jernej Videtič. Leta 1995 člana uredniškega sveta postaneta še Bojan Žalec in Vesna Velikovrh Bukilica, ki sprva skrbi predvsem za izbor slikovnega gradiva. Leta 1996 se je uredništvu priključil Milan Škrabec. Leto pozneje je revija doživela znatno povečanje uredništva, saj v njem najdemo naslednja imena: Matjaž Črnivec, Damjan Hlede, Milica Kač, Gorazd Kocijančič, Katarina Kompan, Robert Petkovšek, Peter Stefanović, Boris Šinigoj, Igor Škamperle, Miran Špelič, Vesna Velikovrh Bukilica, Lilijska Žnidaršič, Milan Žust, Peter Szabo, Igor Bahovec in Lojze Bratina. Leta 1998 se pridružijo še Tina Križaj, Marjetka Mlinar in Mihaela Jeriček. Leta 1999 se na novo priključijo Ivo Kerže, Jure Levart, Marjan Pogačnik, Matej Leskovar in Maksimilijan Matjaž. Leta 2000 postane član uredništva še Igor Škamperle, prvič pa je zabeležena tudi sestava sveta revije: Lucijan Bratuš, Tone Jamnik, Metka Klevišar, Milan Knep, Jožef Muhovič, Matej Zevnik in Janez Zupet. Leta 2001 se uredniškemu svetu pridružita Tomaž Erzar in Irma Plajnshek Saggadin, leta 2002 pa Mihaela Kastelec. Leta 2003 uredništvo znova doživi večje spremembe, saj k reviji pristopijo Ivo Kerže, Helena Jaklitsch, Robert Jakomin, Tina Mally, Lenart Rihar in Petra Turk. Na novo se leta 2004 v delo uredništva vključijo Leja Drogenik, Helena Kocjančič, Marko Kovačič in Gregor Lavrinec. Leta 2005 v uredništvu srečamo dodatna nova imena: Lea Jenstrle, Matej Matija Kavčič, Ana Reberc, Ajda Kristina Trontelj in Marko Kovačič. Leto kasneje se svet revije znatno spremeni in šteje naslednje člane: Matej Zevnik, Ivo Kerže, Maksimilijan Matjaž, Jernej Pisk, Andrej Marko Poznič, Andrej Saje, Miran Špelič in Petra Turk. Nova pomladitev se zgodi leta 2008, ko

v uredništvu srečamo nova imena: Rok Blažič, Urh Grošel, Leon Jagodic, Jernej Kurinčič, Jožef Leskovec, Aleš Maver, Miha Movrin, Borut Pohar, Samo Skralovnik in Jani Šumak. Leto pozneje srečamo tri nova imena: Cecilija Emeršič, Sebastjan Kristovič, Mateja Pevc Rozman. Leta 2010 se pridruži še Matic Pavlič. Leta 2011 se ponovno spremeni zasedba sveta revije: Branko Cestnik, Cecilija Oblonšek, Maksimilijan Matjaž, Jernej Pisk, Magda Burger, Miran Špelič in Robin Schweiger. Uredništvo se znova pomladi leta 2017, ko se mu pridružijo John George Arnež, Jan Dominik Bogataj, Nina Ditmajer in Rok Mihelič. Leta 2022, po treh letih neizhajanja, revija dobi novo uredniško pomoč: Urška Jeglič, Gabriel Kavčič, Meta Košir, Aljaž Krajnc, Urška Mikolič, Liza Primc in Nik Trontelj.

* Če smo v zgodnjem pregledu koga iz »velike množice, ki je nihče ne bi mogel prešteti«, namerno izpustili, se mu že vnaprej globoko opravičujemo in vabimo k objavi svojega memoarskega prispevka v eni izmed naslednjih dveh števil jubilejnega letnika.